

شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

استان خراسان جنوبی

www.skppdc.ir

بررسی ریسک های ناشی از کرونا ویروس

بر کسب و کار و صنایع تولیدی و معدنی

استان خراسان جنوبی

گزارش شماره ۳ - اردیبهشت ماه ۱۳۹۹

تهیه شده در دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی خراسان جنوبی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بیرجند

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

شوک اقتصادی شیوع کرونا ویروس در روزهای پایان سال قبل، منجر به کاهش فروش بسیاری از مشاغل و کسب و کارهای مرتبط شد. در این میان دولت با وعده بسته حمایتی سعی کرد اثرات منفی اقتصادی این مسئله برای خانوارها را موقتاً تعدیل نماید. بر این اساس برای یک خانواده مثلاً ۴ نفره، ۵۰۰ هزار تومان کمک مالی در نظر گرفته شد. از طرفی برخی مشوقها نیز برای بازپرداخت اقساط وامها و مالیات بر ارزش افزوده در نظر گرفته شد. استمرار شرایط فعلی و طرح فاصله گذاری اجتماعی منجر به استمرار شرایط رکود و سکون کاری مشاغل، اصناف، شرکتهای و کارخانجات خواهد شد. با توجه به شرایط موجود، آیا اقتصاد ایران قادر به حفظ ثبات نسبی خود خواهد بود؟

شیوع ویروس کرونا آثار متعددی بر اقتصاد دنیا و به تبع آن اقتصاد ایران خواهد داشت. متناسب با ادامه روند موجود، بخش صنعت، معدن و صنایع معدنی در یک بازه کوتاه مدت و میان مدت از شیوع این ویروس به طور جدی متأثر خواهد شد و با توجه به همه گیری جهانی این ویروس و تحت تأثیر قرار گرفتن اقتصاد دنیا، آثار بلندمدت اقتصادی در ماه ها و بلکه سال های آینده پدیدار خواهد شد. بلا تکلیفی واحدهای تولیدی، دیون عقب افتاده و مشکلات بوجود آمده در صادرات از جمله شوک هایی است که بر بخش صنایع و بنگاههای تولیدی و صادرات استان خراسان جنوبی وارد شده. هدف از این گزارش بررسی آثار اقتصادی ناشی از کرونا ویروس بر کسب و کارها و صنایع و بنگاههای تولیدی و صادرات در استان خراسان جنوبی می باشد.

مقدمه

صنایع تولیدی از جمله صناعی است که تحت تاثیر بحران کرونا قرار گرفته است. گسترش ویروس کرونا به شدت در رفتار تقاضا کنندگان و عرضه کنندگان و توانایی شرکتها برای عرضه کالا به بازار اختلال ایجاد کرده است. اثر دومینوی کرونا ویروس به شدت در حال پیشرفت است اما در این شرایط بحرانی صنایع به اقدامات متعارف و فوری نیاز دارند. شیوع و گسترش این بیماری موجب اختلال در شتاب و عدم قطعیت ناشی از فشارهای نظارتی و دیجیتالی شدن شده که این موارد قطعاً فشار زیادی را بر تولیدکنندگان وارد خواهد کرد. به نظر می رسد یک مرحله واکنش اولیه به وجود آمده که بنگاهها و صنایع تولیدی مجبور شده اند برای مقابله با فاز اول اختلال روی ابتکارات کوتاه مدت و عملی متمرکز شوند. یک سری از این ابتکارات مانند: قرار دادن قوانین بهداشتی سختگیرانه برای کارگران خط تولید در جهت حفظ سلامتی آنها، استفاده از روش های دورکاری و تغییر خطوط تولیدی می باشد. موضوع ابتکارات در صنایع و بنگاه های تولیدی موضوع بسیار مهمی است و همچنین ضروری به نظر می رسد که صنایع و بنگاهها برای ابتکارات زمان زیادی را صرف می کنند اما باید همواره این نکته را مورد توجه قرار دهند تا انرژی زیادی صرف ابتکارات نکنند زیرا باید خود را برای دوره پسا کرونا نیز آماده کنند. مرحله ابتکارات فقط برای زمان اوج گیری ویروس کرونا در بنگاهها و صنایع مطرح می شود. در واقع صنایع و بنگاهها باید خود را برای چهار یا پنج ماه آینده (تحت سناریوی خوشبینانه) و حداکثر ده ماه آینده (سناریوی بدبینانه) آماده کنند که این زمان پسا کرونا خواهد بود. اگر نگاه جامع و کلان بر اقتصاد داشته باشیم که متأثر از شیوه بیماری کرونا تمام متغیرهای کلیدی آن را تحت تاثیر قرار گرفته باید بپذیریم که به صورت زنجیره وار در تمام ارکان آن این اثرات نمایان خواهد شد. اقتصاد در طرف تقاضا با دو بازار پول و کالا و خدمات روبروست که هر بازار هم خود دارای عرضه و تقاضا بوده و تعادل در بازار پول و کالا باعث شکل گرفتن سمت تقاضا و اقتصاد می شود و متغیر مهم نرخ بهره و تولید شکل می گیرد. در سمت عرضه اقتصاد هم بازار نیروی کار (عرضه و تقاضا) و تولید (تابع تولید داخلی) قرار دارد که تعادل بین بازار کار و تولید به سمت عرضه شکل می گیرد و متغیر مهم نرخ دستمزد و تولید شکل می گیرد. در کنار عرضه تقاضای داخلی، بخش خارجی و صادرات و واردات نیز ایفای نقش نموده و در کنار تعادل عرضه و تقاضای کل کشور که سطح عمومی قیمتها را شکل می دهد، متغیر کلیدی تاثیرگذار دیگری نیز اضافه می شود که نرخ ارز می باشد. در شرایط تحریم کنونی این متغیر نقش بسیار کلی در تعادل عرضه و تقاضای کل اقتصاد ایفا می کند و هرگونه شوک دیگری به غیر از تحریم (همچون متاثر شدن صادرات و واردات از شیوع بیماری کرونا) می تواند کل اقتصاد را تحت تاثیر قرار دهد. در نهایت رشد اقتصادی کشور کاهش یافته و فضای رکود عمومی و گاهی تورم در بخشی از اقتصاد را شاهد خواهیم بود. با توجه به اینکه تمام بنگاه های اقتصادی اعم از تولیدکننده، توزیع کننده، تجار و بازرگانان، اصناف و بازاریان و حتی بخش خدمات کشوری و مصرف کنندگان در فضای کسب و کار فعالیت می کنند که تمام ارکان های آن تحت شعاع این بیماری قرار

گرفته است، لذا باید بپذیریم تمام قوانین و مقررات نیز متناسب با این تغییرات بایستی بازبینی و رفتارهای حقوقی و قضایی در قبال کسب و کارها بایستی به خوبی شکل گیرد که ضمن جلوگیری از اختلالات بین بنگاهی در فضای اقتصادی کشور، اثرات این شوک ها متأثر از قوانین و مقرراتی که برای وضعیت عادی تدوین شده اند، در بلندمدت ماندگار نبوده تا اقتصاد کشور بتواند بعد از رفع بیماری کرونا در بازه زمانی اندک به وضعیت عادی خود برگردد.

معرفی منطقه مورد مطالعه در گزارش

استان خراسان جنوبی در شرق ایران واقع شده و مرکز آن، شهر بیرجند است. این استان حدود یک درصد جمعیت کشور و بیش از ۹ درصد مساحت کشور را به خود اختصاص داده است. این استان بر اساس مصوبه تقسیم استان خراسان به سه استان در سال ۱۳۸۲ تاسیس شده و پس از آن در سال ۱۳۸۵ فردوس به سایر شهرهای استان ملحق شده و نهایتاً در سال ۱۳۹۲ با پیوستن طبس به این استان تعداد شهرستانهای این استان به ۱۱ عدد رسید.

تصویر ۱. نقشه استان خراسان جنوبی

مساحت این استان ۱۵۱,۱۵۳ کیلومتر مربع است که از این نظر سومین استان ایران است. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت آن برابر با ۷۶۸,۸۹۸ نفر می باشد و از این نظر بیست و هفتمین استان کشور است. استان خراسان جنوبی اگر چه سومین استان کشور از لحاظ مساحت بوده و یک درصد جمعیت کشور را در خود جای داده است اما با توجه به سهم ۰,۶ درصدی از تولید ناخالص داخلی کشور از کم توسعه یافته ترین استانهای کشور است. بیش از ۵۶ درصد جمعیت استان در شهرها ساکن اند و بخش خدمات بیشترین سهم از شاغلین استان را در بر میگیرد و علیرغم گزارش میزان حدود ۸ درصدی نرخ بیکاری در سالهای گذشته، این عدد در تابستان سال ۱۳۹۵ به عدد ۱۳,۴ درصد رسیده است.

در بخش صنعت استان خراسان جنوبی در مجموع حدود ۵۰۰ واحد صنعتی در حال فعالیت است که در این صنایع نزدیک به ۱۱ هزار نفر مشغول به کاراند. همچنین ۴۴۹ معدن در استان خراسان جنوبی مجوز فعالیت

دارند که ۸۵۰۰ نفر به صورت مستقیم در این معادن اشتغال دارند. مجموع حدود هزار واحد صنعتی و معدنی استان خراسان جنوبی فقط سهم اندک ۰,۳۳ درصدی از تولید ناخالص داخلی صنعت کشور را به خود اختصاص داده است که این عدد وضعیت توسعه نیافته استان از لحاظ صنعتی را نمایان می کند .

آثار کرونا ویروس بر کسب و کارهای خرد در استان خراسان جنوبی :

با شیوع بیماری کرونا ویروس تقاضا برای بسیاری از محصولات به شدت کاهش یافت و همچنین با ابلاغ تعطیلی کسب و کارها و اصناف بنا به رعایت فاصله گذاری اجتماعی بسیاری از کسب و کارهای خرد دچار زیان های فراوانی شدند . در پی گسترش بیماری کرونا تعطیلی آرایشگاه ها و سالن های زیبایی ، تالارهای تشریفات ، سفره خانه ها ، فست فودها و غذاهای آماده ، مراکز تفریحی و گردشگری ، سالن های ورزشی ، استخرهای شنا ، و سایر صنوف خرده فروش زیان های بسیاری را بر این دسته مشاغل وارد کرده است . جهت حمایت از این دسته از کسب و کارها و جبران بخشی از خسارت وارده شده بر آنها راهکارهای ذیل ارائه می گردد :

۱ . بخشودگی و معافیت های مالیاتی و عوارض شهرداری تا عادی

۲ . بخشودگی حق بیمه تامین اجتماعی حداقل تا شش ماه .

۳ . بخشودگی تعرفه آب و برق و گاز برای کسب و کارهای خرد تا

۴ . ارائه وام کم بهره به صاحبان کسب و کار خرد .

۵ . تشویق صاحبان املاک تجاری از طریق مشوق های مالیاتی برای

آثار اقتصادی کرونا ویروس بر صنعت کشاورزی در استان خراسان جنوبی :

استان خراسان جنوبی نقش قابل توجهی در تولید برخی از محصولات باغی کشور دارد؛ به طوری که استان خراسان جنوبی صاحب ۹۸ درصد سطح کشت عناب و زرشک کشور است که از این سطح کشت ۹۸ درصد عناب و ۹۶ درصد زرشک کشور تولید میشود. از سوی دیگر با میانگین سالانه ۴۵ تن زعفران، این استان دومین تولید کننده زعفران ایران محسوب میشود و ۲۳ درصد اراضی کشت زعفران ایران در این استان واقع شده است. رتبه پنجم تولید گل نرگس و رتبه ششم تولید انار نیز از دیگر شاخصه های کشاورزی استان است. همچنین علیرغم افزایش افات کشاورزی در تولید پنبه و مصرف آب فراوان توسط این محصول این استان سومین تولید کننده پنبه در کشور است .

بخش کشاورزی یکی از مهم ترین بخش هایی است که استان می تواند بر آن تکیه کند و در سال گذشته رشد ۸,۶ درصدی را برای استان به ارمغان آورده است، اما فشاری که از ناحیه کرونا بر بخش کشاورزی تحمیل شده نیز کم نیست، در این میان اما نگرانی های جدی درباره وضعیت کشاورزی در کشور نیز وجود دارد. تأثیرات کامل بیماری کرونا بر امنیت غذایی و سیستم های غذایی و کشاورزی همچنان در حال آشکار شدن است و شیوع آن، می تواند تأثیرات منفی قابل توجهی بر تمامی افراد دخیل در سراسر زنجیره تأمین غذا داشته باشد.

از جمله اختلالاتی که در پی شیوع کرونا ویروس در این بخش ایجاد شده است :

کاهش قیمت محسوس محصولات کشاورزی به دلیل کم شدن تقاضا برای محصولات کشاورزی است که آسیب زیادی به بخش صنعت کشاورزی وارد کرده است . مورد بعدی فساد پذیری محصولات کشاورزی است که با کاهش تقاضا و انباشت محصولات و نیز بخاطر بسته شدن مرزها و توقف صادرات حجم انبوهی از محصولات در این بخش دچار فساد شدند و آسیب زیادی به بخش کشاورزی استان وارد شد . همچنین به دلیل شیوع کرونا خیلی از افراد مشاغل را در این بخش رها کرده و بخاطر هراس از ابتلا به بیماری و قرنطینه خانگی در این بخش با کاهش عرضه نیروی کار در استان مواجه شدیم .

راهکارهایی جهت جبران بخشی از خسارات در صنعت کشاورزی استان به صورت ذیل ارائه می شود :

آثار اقتصادی کرونا ویروس بر صنایع و بخش های تولیدی در استان خراسان جنوبی :

در بخش صنعت استان خراسان جنوبی در مجموع حدود ۵۰۰ واحد صنعتی در حال فعالیت است که در این صنایع نزدیک به ۱۱ هزار نفر مشغول به کاراند. همچنین ۴۴۹ معدن در استان خراسان جنوبی مجوز فعالیت دارند که ۸۵۰۰ نفر به صورت مستقیم در این معادن اشتغال دارند. مجموع حدود هزار واحد صنعتی و معدنی استان خراسان جنوبی فقط سهم اندک ۰.۳۳ درصدی از تولید ناخالص داخلی صنعت کشور را به خود اختصاص داده است. در حوزه معدن نیز استان خراسان جنوبی با گستره های با حدود ۱۰ درصد مساحت کل کشور و طیف متنوعی از معادن و مواد معدنی اکتشاف شده را در اختیار دارد که در این میان معادن زغال سنگ طبس با بیش از ۴۰۰۰ نفر پرسنل شاغل، گرانیت با بیش از ۷۰ معدن و ۱۰۰۰۰ نفر شاغل و خاک بنتونیت با ۹۰ معدن و بیش از ۷۰۰ نفر شاغل، شاخص ترین آنها هستند. متأسفانه شیوع بیماری کرونا ویروس این بخش ها در استان را به شدت تحت تاثیر قرار داده. کاهش تقاضا برای محصولات و بسته شدن مرزها و توقف صادرات به شدت این بخش را دچار ضرر و زیان کرده است. به طوری که برخی از خطوط تولیدی کاملاً تعطیل شده اند. به طور کلی پیشنهادهای در زمینه جبران خسارات بخش های تولیدی و صنعتی و معدنی استان خراسان جنوبی ارائه می گردد:

تخفیف و استمهال در قالب تنفس شش ماهه در خصوص وام ها و سایر پرداخت ها و دیون واحدهای تولیدی و صنعتی استان با همانگی و به پیشنهاد اتاق بازرگانی استان خراسان جنوبی در خصوص اجرای آن توسط مسئولین مربوطه.

دسته بندی صنایع و واحدهای تولیدی استان و بررسی میزان تأثیرپذیری آنها از کرونا و ارائه بسته های تسهیلات بانکی طولانی مدت با بهره پایین به منظور جلوگیری از تعطیلی واحدهای تولیدی و صنعتی یا اخراج کارگران.

اجرای صحیح طرح فاصله گذاری اجتماعی و فاصله گذاری هوشمند و ارائه پروتکل های مشخص کار در شرایط اپیدمی همراه با آموزش نیروی کار.

آثار اقتصادی کرونا ویروس بر بخش صادرات و تجارت استان خراسان جنوبی :

استان خراسان جنوبی حدود ۳۳۱ کیلومتر مرز مشترک با ایالت فراه افغانستان دارد و همچنین صادرات از بازارچه های مرزی این استان برای شهرهای قندهار و کابل نیز ارسال می شود. مجموعه گمرکات استان شامل اداره گمرک بیرجند و گمرک ماهیرود و بازارچه های مرزی ماهیرود (واقع در شهرستان سربیشه) ، بازارچه مرزی یزدان (واقع در شهرستان زیرکوه)، بازارچه مرزی دوکوهانه (واقع در شهرستان نهبندان) و بازارچه مرزی گلورده واقع در شهرستان اسداباد است. عمده صادرات به کشور افغانستان در این استان شامل محصولات نفتی و روغنی (تولید شده در خارج از استان) و سیمان و کاشی (تولید شده در استان) بوده و متقابلاً محصولات کشاورزی از این گمرکات وارد استان می شود. بر اساس بررسی صنایع استان، به نظر می رسد عمده محصولات کشاورزی وارد شده به خراسان جنوبی به صورت خام و فراوری نشده به استانهای دیگر کشور منتقل میشود . در مناطق استقرار این بازارچه ها در خاک افغانستان کشاورزی رونق داشته و محصولات کشاورزی (مانند هندوانه و کنجد و دانه های روغنی) و دام سنگین وجود دارد. متأسفانه در پی شیوع کرونا و با بررسی صادرات استان در همین بازه زمانی به متوجه میشویم که صادرات استان کاهش داشته است؛ پس در یک مقایسه ساده به نظر می رسد که کاهش ۳۰ درصدی صادرات استان ، ناشی از شیوع ویروس کرونا بوده و نمی توان علت دیگری برای آن در نظر گرفت. کشورهای همسایه سخت ترین تدابیر را برای ورود کالاهای ایرانی وضع کرده و به صورت لحظه ای، بعضاً سلیقه ای و بدون توجه به پروتکل های بین المللی بهداشتی و استانداردی، نسبت به بستن مرزهای خود اقدام می کنند که این امر، صادرات استان را با چالش روبه رو ساخته است. رکود بازارهای استان و کاهش تقاضا برای محصولات تولیدی و صنعتی ، افزایش موجودی انبارها، روند کاهشی قیمت محصولات و ایجاد محدودیت در صادرات این محصولات به کشورهای همسایه مانند پاکستان و افغانستان از جمله مهمترین آثار شیوع این ویروس در استان خراسان جنوبی است .

از جمله مهمترین آثار شیوع این ویروس بر بازارهای استان خراسان جنوبی میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ • توقف و کند شدن روند صادرات محصولات استانی به کشورهای همسایه مانند پاکستان و افغانستان
- ۲ • از دست رفتن بازارهای صادراتی محصولات استانی در کشورهای همسایه
- ۳ • افت قیمت محصولات صادراتی و کاهش تقاضا برای محصولات صادراتی استان خراسان جنوبی
- ۴ • رکود بازار محصولات صادراتی استان و کاهش فروش تولید کنندگان استان خراسان جنوبی
- ۵ • تعدیل نیروی کار در بخش های تولیدی و صنایع استان خراسان جنوبی

پیشنهاداتی در خصوص کاهش تاثیر ویروس کرونا بر بخش های صادرات و تجارت استان خراسان جنوبی ارائه می گردند که عبارتند از :

- ۱ اقدامات حمایتی بیمه ، بانکی و مالیات برای صنایع و بنگاههای تولیدی استان .
- ۲ رایزنی روسای اتاق بازرگانی استان خراسان جنوبی با کشورهای همسایه و تعریف پروتکل برای باز شدن مرزها جهت تداوم تجارت و صادرات استان خراسان جنوبی و کشورهای همسایه مانند پاکستان و افغانستان .
- ۳ ارائه وام های کم بهره با بازپرداخت طولانی برای صنایع و بخش های تولیدی .

مدیریت آسیب های ناشی از کرونا ویروس بر بخش های تولیدی و صنعتی استان خراسان جنوبی :

به طور کلی شوک اقتصادی ناشی از بحران کرونا از سه جهت بر بخش تولید در استان خراسان جنوبی اثر گذار است :

۱

آلودگی و اختلال در زنجیره تأمین، شوک های مستقیمی را به تولید وارد می کند. به طوری که تولید کنندگان استان در تأمین نهاده های وارداتی خود برای تولید دچار مشکل شده اند .

۲

تأخیر و تعلل مصرف کنندگان و شرکت های تولیدی استان خراسان جنوبی در خرید به دلیل نااطمینانی از وضعیت کاهش شدید تقاضا و تعمیق رکود را برای بخش تولید استان به همراه دارد.

۳

اختلال در عرضه مستقیم محصولات استانی به دلیل مشکلات ناشی از شیوع ویروس کرونا ، محدودیتهایی را برای بخش تولید استان خراسان جنوبی ایجاد می کند .

در خصوص تاثیر کرونا ویروس بر صنعت استان خراسان جنوبی می توان سه چالش را مورد بررسی قرار داد :

۱ . بلاتکلیفی واحدهای تولیدی استان در تعطیلی یا عدم تعطیلی به دلیل رعایت قانون فاصله گذاری اجتماعی و نبود پروتکل های نحوه کار در شرایط اپیدمی سبب شده واحدهای صنعتی استان در شرایط بلاتکلیفی و نیمه تعطیل به سر ببرند .

۲ . با شیوع ویروس کرونا هم حوزه تولید استان و هم بازار استان را تحت تاثیر قرار داده است و سبب به وجود آمدن دیون عقب افتاده واحدهای تولیدی به ترتیب در حوزه های بانکی، بیمه تأمین اجتماعی و مالیات شده است .

۳ . شیوع ویروس کرونا، با ایجاد شوک منفی به سمت عرضه در قالب ایجاد چالش در تأمین مواد اولیه و با ایجاد شوک منفی تقاضا به صورت کاهش در تقاضا منجر به رکود در صنایع استان شده است .

استراتژی پیشنهادی برای صنایع و بنگاههای تولیدی استان خراسان جنوبی در جهت عبور از بحران کرونا :

صنایع و بنگاههای استان برای عبور از این شرایط کنونی ناشی از کرونا، باید استراتژیهای کاربردی و مهمی را اتخاذ کنند که از میان آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف . بخش بندی بازارهای مختلف صنعت و تولیدی استان خراسان جنوبی

تاثیر رکود ناشی از کرونا بر تمامی ارکان اقتصادی یکسان نیست و در نتیجه رویکرد منطقی برای بنگاههای اقتصادی استان باید به این صورت باشد که تمرکز فعالیت های خود را بر بخش هایی قرار دهند که کمتر از کرونا تاثیر پذیرفته است. همچنین بخش بندی بازار باید متناسب با تاثیرپذیری بر بخش های صنعت از آن ویروس باشد.

ب . احتیاط در فروش های اعتباری صنایع و بنگاههای تولیدی استان خراسان جنوبی

شیوع ویروس کرونا سبب کاهش چرخش کالا در استان شده و بنگاهها و صنایع استان را دچار کمبود نقدینگی کرده است. همین امر به اختلال در پرداخت بدهی ها منجر شده و به عبارتی ریسک اعتباری افزایش یافته است . در نتیجه اگر بنگاهها و صنایع استان بخواهند در این شرایط بر فروش های اعتباری تکیه کنند، ریسک بسیار فراوانی را باید متحمل شوند، مگر آنکه بانکها با پشتیبانی از بنگاهها و صنایع استان ، بخشی از ریسک حاصل از این فروش را به گردن بگیرند.

پ . توجه به سلامت کارکنان در بخش صنعت و بنگاههای تولیدی استان خراسان جنوبی :

در نظر گرفتن پروتکل های خاص کاری در شرایط اپیدمی برای بنگاهها تولیدی و صنایع استان امری بسیار ضروری است . افرادی که در بخش های تولیدی و صنعتی فعالیت می کنند (خصوصا اعضای کلیدی آن) سرمایه های آن مجموعه به حساب می آیند و اگر بنگاهها و صنایع استان آنها را به هر طریقی از دست بدهند، تامین و جایگزینی این نیروها مشکلات بسیاری را ایجاد می کند. بنابراین باید گفت، فارغ از بحث ارزش جان هر فرد و اهمیت حفظ آن، سلامت افراد داخل یک مجموعه سرمایه بسیار مهمی برای آن بنگاه و صنایع محسوب می شود.

ت. توسعه صادرات در استان خراسان جنوبی :

با شروع بحران کرونا و بسته شدن مرزهای استان صادرات متوقف شده اما بهتر است مسئولان استان با در نظر گرفتن راهکارهای ارائه شده ضمن رعایت پروتکل های بهداشتی با رایزنی با مقامات کشورهای همسایه در این دوران گوشه چشمی به مساله صادرات داشته باشند تا بتوانند آن را گسترش دهند .

ث. تغییر خط تولید در بنگاههای تولیدی استان خراسان جنوبی :

از استراتژی های مهم دیگری که بنگاههای تولیدی استان می توانند اتخاذ کنند، تغییر خط تولید کالاهایی که به علت کرونا بیشتر آسیب دیده به کالاهایی که احتیاج بیشتری به آنها در این دوران وجود دارد، است. البته این استراتژی برای همه بنگاهها و صنعتها در استان امکان پذیر نبوده، ولی فرصتی است که باید در خود جست و جو کنند.

در حال حاضر، مسئولان و مقامات استانی برای حفظ موجودیت بنگاهها و صنایع استان ، باید به کمک آنها آمده و با ارائه راهکارهایی همچون کاهش مالیات، به تعویق انداختن اقساط، دادن یارانه و وامهای کم بهره، در جهت ثبات عرضه در استان خراسان جنوبی بکوشند. توجه به این نکته حائز اهمیت است که تا وقتی تقاضا تحریک نشود، نمی توان با تحریک عرضه، حرکت به خصوصی در اقتصاد استان مشاهده کرد .

اثرات ویروس کرونا بر اقتصاد استان خراسان جنوبی

بخش تولید	بازار کار و خدمات	تجارت خارجی	بخش توزیع
<p>۱. در این بخش کرونا موجب کاهش تولیدات استان به ویژه در بخش کالاهای غیرضروری به دلیل کاهش تقاضا، کاهش ساعت کاری و کاهش نیروی کار و تعدیل نیرو کار شده است (شوک تولید)</p> <p>مشکلات تامین مواد اولیه در استان باعث ایجاد شوک عرضه شده است. شوک عرضه، شوک تقاضا را به همراه خواهد داشت. تعطیلی کسب و کارها، منجر به تعدیل نیروی کار در استان می شود و کاهش درآمد خانوار در استان، کاهش تقاضا را به همراه دارد.</p>	<p>از بین رفتن برخی از مشاغل و یا کاهش شدید درآمد در برخی از بخشهایی که محدودیت های کنترلی از سوی دولت جهت کنترل و کاهش ابتلا اعمال می گردد مانند گردشگری و حمل و نقل در استان باعث کاهش رشد اقتصادی در استان می شود (از جمله بخشهایی هستند که به سرعت تحت تاثیر شیوه ویروس کرونا قرار می گیرند. اصناف به ویژه خرده فروشی به خاطر محدودیت هایی که باید توسط دولت ها برای مجموعه های تجاری و بازارها اعمال شود)</p> <p>کاهش نیروی کار در استان به دلیل تعدیل و اخراج بخاطر شیوع بیماری</p>	<p>در این بخش با توجه به ممنوعیت صادرات اتخاذ شده توسط سایر کشورها، محدود شدن تنوع زنجیره تامین آسیب پذیری استان در بخش اقتصاد را افزایش می دهد.. (شوک واردات)</p> <p>افزایش چشمگیر قیمت مواد پروتئینی در بازار</p>	<p>در این بخش تغییر الگوی مصرف در استان موجب التهاب و نوسان عرضه و تقاضا گردید. (شوک تقاضا)</p> <p>تأمین نیاز داخلی استان با بهره گیری از ذخایر استراتژیک در نتیجه کمبود ذخایر استراتژیک استان با گذشت زمان.</p>

کلام آخر

ایجاد کسب و کارهای کوچک اگر چه در گذشته ای نه چندان دور به عنوان راهکاری برای افزایش تولید ملی، خودکفایی و ایجاد اشتغال پایدار به ویژه در مناطق روستایی بشمار میرفت و فعالان این عرصه امیدوار بودند تا در نوروز ۹۹ به واسطه رونق باز عقب ماندگی ها را جبران و در راستای توسعه بیشتر گام بردارند اما شیوع کرونا تمامی پیش بینی ها را به هم زد و اکنون شرایط به گونه ای دیگر رقم خورده است. تعطیلی اجباری مدارس و دانشگاه ها و کاهش مراجعه مردم به بازار سبب شده تا کسب و کارها به ویژه از نوع کوچک و نوپا و همچنین صنایع و بنگاههای تولیدی در بخش های مختلف در رکود شدید غوطه ور شوند و برخاستن از این وضعیت بسیار سخت و دشوار خواهد بود. بسیاری از افرادی که در سالهای اخیر کسب و کاری به راه انداخته اند، یا از بانک ها تسهیلات دریافت کرده اند و یا اینکه از نزدیکان و بستگان خود سرمایه مورد نیاز را قرض نموده اند که در هر دو این موارد بحث بازپرداخت آنها حائز اهمیت است و اگر بازار از رونق لازم برخوردار نباشد جبران آن بسیار سخت خواهد بود با این تفاوت که ضرر و زیان در حوزه بانکی به مراتب بیشتر خواهد بود. کرونا نه تنها اقتصادهای کوچک بلکه اقتصادهای کلان جهانی را نیز تحت تاثیر قرار داده و اگر پشتوانه لازم در این زمینه وجود نداشته باشد بسیاری از کسب و کارها به تعطیلی کشیده خواهند شد. تنها راه برون رفت از این مشکل، ارائه بسته های تشویقی از سوی دولت و در نظر گرفتن یکسری معافیت ها و بخشودگی عوارض ها و هزینه ها برای کاستن از زیان مالی کسب و کارهای کوچک است و دولت نباید آنها را در این شرایط سخت تنها بگذارد. برای جبران خسارات اقتصادی ویروس کرونا، به حداقل رساندن شیوع این ویروس اولویت است و باید افرادی که تحت تاثیر این ویروس بیکار شده اند باید آنها تحت پوشش بیمه قرار بگیرند و بتوانند بیمه بیکاری دریافت کنند و به کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا مهلت داده شود تا بدهی های خود را پرداخت کنند. برخی از کشورها راهکارهایی را در این زمینه همچون کاهش نرخ بهره در نظر گرفته اند تا با افزایش تقاضا مردم را به خرید و هزینه کردن تشویق کند. اما با توجه به شرایط اقتصادی موجود در کشور ما، کاهش نرخ بهره با مشکلاتی همچون تورم و تحریم ها مواجه است که نمی تواند عملیاتی شود.

استان مرزی و کویری خراسان جنوبی که از نظر وسعت سومین استان و از نظر جمعیت بیست و هشتمین استان کشور است، در سالهای اخیر علیرغم تحریم های ظالمانه دشمنان و تنگناهای مالی توانسته موفقیت های خوبی را در حوزه تقویت زیرساخت ها و توسعه اقتصادی کسب کند. با وجود اینکه خراسان جنوبی استانی برخوردار از مواهب خدادادی و ظرفیت های مختلف از جمله در بخش کشاورزی، معدن، انرژی خورشیدی، میراث فرهنگی، صنایع دستی، گردشگری و ترانزیت کالا است اما از نظر داشتن صنایع فرآوری و واحدهای تولیدی هنوز توسعه نیافته است. استان خراسان جنوبی در رتبه بندی صنعتی شدن در رده بیست و هشتم کشور و به عبارتی جزو استان های غیرصنعتی است. اکنون ۵۲۲ واحد صنعتی در خراسان جنوبی

وجود دارد که ۹۶ درصد از این واحدها عمدتاً صنایع کوچک و صنایع متوسط، ۱۲ واحد صنعتی بزرگ، ۱۶ واحد صنعتی متوسط و ۴۹۴ واحد صنعتی کوچک هستند. با وجود این صنایع متعدد در استان، شیوع کرونا رکودی را بر این بخش حاکم کرده است. برای جبران خسارات این بخش ها و آمادگی صنایع و بنگاههای تولیدی برای رویارویی با دوران پسا کرونا راهکارهای عملیاتی پیشنهاد می شود:

راهکارهای عملیاتی

۱. بخشودگی و تخفیف های مالیاتی بخش های صنعتی و تولیدی در استان خراسان جنوبی تا سفید شدن وضعیت .
۲. استمهال سررسید اقساط تسهیلات بخش های صنعتی و تولیدی استان بدون در نظر گرفتن جرائم دیرکرد تا سفید شدن وضعیت .
۳. تخفیف و بخشودگی حق بیمه سهم کارفرما از تامین اجتماعی برای بخش های تولیدی و صنعتی استان خراسان جنوبی تا سفید شدن وضعیت .
۴. ارائه وام هایی با کمترین نرخ بهره به بخش های تولیدی و صنعتی استان برای تامین سرمایه در گردش و اعطای وام به منظور پشتیبانی از مشاغل در جهت حفظ شغل کارگران و عدم تعدیل نیرو و اخراج کارگران . (شروع بازپرداخت این وام ها منوط به سفید شدن وضعیت می باشد)
۵. عدم احتساب تأخیر یا مدت زمان درگیری با اپیدمی کرونا در مدت زمان کلی انجام پروژه تا زمان برطرف شدن شرایط بحرانی توسط وزارت صمت یا سازمان برنامه و بودجه متناسب با مفاد قرارداد فیما بین .
۶. اعلام پروتکل های بهداشتی از سوی مسئولین استانی در خصوص شیوه کار نیروهای بخش صنعتی و تولیدی استان در محل کار و آموزش آنها در شرایط اپیدمی
۷. تصمیم مشخص در خصوص تعطیلی یا عدم تعطیلی واحدهای تولیدی و صنعتی استان در خصوص نهایی شدن تکلیف شیوه کار این بخش ها .
۸. اعطای بسته های حمایتی بن کالا و خرید مایحتاج ضروری به کارگران بخش تولیدی و صنعتی استان .
۹. تخصیص کمک به تأمین سرمایه در گردش برپایه ابزارهای تأمین مالی زنجیره تأمین .

با توجه به اینکه شیوع این بیماری گسترش پیدا کرده و احتمالاً صادرات محصولات استانی در کوتاه مدت و میان مدت تحت تاثیر شیوع این بیماری قرار خواهد گرفت و بسته شدن مرزهای کشورهای همسایه مانند افغانستان و پاکستان سبب خسارت هایی بر بخش صادرات استانی خواهد شد . لذا پیشنهاداتی برای تداوم صادرات محصولات تولیدی و صنعتی استان خراسان جنوبی پیشنهاد می گردد :

رایزنی مسئولان استانی با مقامات کشورهای همسایه و تعریف پروتکل برای باز شدن مرزها جهت تداوم صادرات زمینی بین ایران و کشورهای همسایه افغانستان و پاکستان . این پروتکل میتواند شامل موارد زیر باشد:
الف) تحویل کالاها در مرز (عدم ورود راننده ایرانی به کشور همسایه) و ضد عفونی کامیون و کالا در مرز تحت نظارت نماینده وزارت بهداشت دو کشور .

ب) تحویل کالا در شهر مقصد در کشور همسایه (ورود راننده به کشور همسایه) و ضد عفونی کامیون و کالا در مرز تحت نظارت نماینده وزارت بهداشت دو کشور ،

ج) تولید انبوه کیت های آزمایشگاهی و انجام تست کرونا از راننده، اندازه گیری تب راننده در مرز (در صورت عدم بروز علائم بیماری، تحت شرایط خاص امکان ورود به کشور همسایه وجود داشته باشد .

به - امید - ایرانی - قوی - و - صنعتی - پویا

مهدیه ضیائیان - دکترای علوم اقتصاد و تحلیلگر مسائل اقتصادی

۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۹